

(18/11/2008)

Trong v n-ch ng Vi t, bài th  ‘Kh c B n’ c a Nguy n Khuy n     t   c s   n-c n v  qu -m n b n h t l ng trong khi b n c n s ng. Nguy n Khuy n kh c D ng Khu  v i t t-c  tâm-h n v  b ng t n-c ng c a s  m n-th ng luy n-ti c :

*‘R u ngon không c  b n h n.
Không mua không ph i không t n không mua.
C u th  ngh   n- o không vi t,
Vi t  a ai, ai biết m   a.
Gi ng kia treo nh ng h ng-h ,
Đ n kia g y nh ng ng n-ng  t ng đ n’.*

Kh c nh  th  m i l  kh c, th ng nh  th  m i l  th ng **!Khi s ng chúng ta  i-đi với nhau ch n-t nh v    y s n-s c nhau h t l ng th  khi b n ch t, vi c kh c than, vi ng đ m ma, chia bu n, v  an- i c a chúng ta  i gia-đ nh c a b n mình m i c  y-ngh .**

I. S  Đ i

Ngày nay,   h i-ngo i n y, c  m t s  ng oi v  b n-r n với danh quy n đi, h      cho t nh-c m gia-đ nh v  nghĩa b ng-h u b  ngu i-l nh ph i-m . Khi cha m , anh em, v  b n-b  c n s ng, h  ch ng ch m-nom th m h i nhau m  c n  y c  n y l y n    b o-ch a, ch ng h n nh  : ‘b  t i gh t t i, m  t i thi u b n-ph n, anh t i h -h ng, em t i không nghe  i, b n t i   xa qu , t i b n-r n m   i   xa h  qu , v.v. n n t i không  n th m h    c !’

C  nh ng tr ng-h p khi cha m  gi  y u, con c i   t m c ch  a c c c  vào vi n d ng-l o. Đ y c ng là việc th ng-th ng   B c-M  này. Tuy-nhiên, tr  tr ng-h p gi  c c c    nh  s  gây ra nguy-h m  n t nh-m ng cho c c c , cho gia-đ nh, v  cho h ng-x m th  không k , n u c c c  v n t nh-t o hay ng oi nh  c n c  th  tr ng-nom s n-sóc   c m   a c c c  vào s ng trong ‘nursing home’ th  th t t i-ngh p cho c c c .

Đã có những trẻ mồ côi cha mẹ vì già yếu và bệnh-hoạn tật ở trong nhà thờ, con cái cũng tuôn máu và mồ hôi thăm đợc một đời. Các cần nom ‘chết khô’ không có người con nào ngó tới. Thế mà khi cha mẹ qua đời, con cái thì chết đấm ma thối to, käphúng người điếu như n-nhäp, khóc than kälä hätäi, mua loaäi häm (säng) cho thät sang, xây mộ cho lớn, đắp bia cho đäp, và làm lễ cầu-siêu cho linh-đình trên đän cầu mây chäc ngàn ‘đô-la’. **Có phải đây là cách đäng tära số tiền-bäc cầu a mình đäi với cha mẹ lúc còn sinh-tồn và che mắt thä-gian không ?**

Có trẻ mồ côi cha mẹ, người đã chết đợc cầu thánh trị tội thì y bän tin phân-u cầu bän bè cùng một đäa-phäng xuät-hiän trên một tờ tuän-báo. Số người-gửi lui tới thăm nhau có thäm-thiät lúc còn sống không ? **Bän tin phân-u này có giá-trä gì ngoài số mua danh lợi thì ?**

Có người khi còn sống bäng cầu bän thân cầu hächê là kä có thä-đän, thế mà khi chết, họ cũng đợc bän đäng lễ phân-u. **Vi ‘nghĩa tử là nghĩa tồn,’ người ta thäng tha-thä và räng-läng với người chết nên cầu nhä đäng vài lễ phân-u đä đäc thì ng là cao-thäng.** Đôi khi người ta đäng lễ phân-u là đä đät một mục-đích khác nữa. Thế là một trò hä và giä đäo-đäc !

Có người khó tính và chán-chäng cho số giä-đäi cầu loaäi người nói trên đã thät ra một câu thät chí-lý giäng như lễ Chúa Jesus đã viết trên cát trong truyện ‘Ném Đá’: ‘Bän Giä-Đäi !’

□ Bäc-Mä này, tình gia-đình và bè-bän không đợc thäm-thiät như □ Á-Đông ta nên người ta đã tä lo cho cái chết cầu hä một cách thät đäy-đä, chäng hän như mua**o-hiäm nhân** thä (Life Insurance) đä khi chết gia-đình có tiền sinh sống và trang-träi ma-chay, nào **đäng tiền träc cho nhà-qu**
án
(funeral home) đä hä lo đäng ma cầu a mình (prepaid funeral) mà khi cầu n như đän ai. Thế là tiền-läi hät chä nói.

Khi sống, người Bäc-Mä đã đợc häng một thì tä-do thät xäng-đäng với nhân-phäm con người. **Khi chết họ cũng thäi-mäi vì không phải lo cầu nh ‘xäy đàn tan ghé’ hay làm phiän-läy ai.**

Ngoài ra, vì người dân Bäc-Mä có đäng thuä và đäng tiền häu nên chính-phä có trách-nhiäm lo đäng ma cho người dân. Chính vì thế, những người dân nghèo đã có cầu-quan xã-häi (social

services) đã a-phòng lo đã y-d c lúc sống cũng như khi chết.**Khi nhà có người ốm
xuống, người thân-nhân nộp tiền xin tiền trợ-cấp để lo đám tang thì cơ-quan xã-hội sẽ cấp
cho họ một khoản tiền để chi-dòng trong việc này.**

Đôi với những người có đi làm và có đóng tiền hưu thì khi chết họ được hưởng tiền tuất, tuất đã
khoảng 3 ngàn đồng tùy theo số năm đi làm và số tiền đóng cho quỹ hưu-trí. Tiền tuất này do
cơ-quan 'National Health & Welfare, Income Security Programs' cấp cho người thân-nhân hay người
đi-diện nhà-quản đồng tên xin.

Bác-M này không ai phải bỏ chi tiêu đem chôn một cách âm-thầm như người dân sống
đông ở chế độ Cộng-Sởn tại Việt Nam. Mục-dục của người dân được bên Cộng-Sởn tôn-vinh là
'nhân-dân làm chủ,' nhưng trong thực-tế, người dân bên Việt-Cộng đi-xả rớt t, thm-chí
không bằng con vật ở Bác-M này.

II. Tiền Sao Người Ta Phải Trả-Chức Đám-Ma Cho Linh-Đình ?

Có đám ma được gọi là quóc-táng do triu-đình hay chính-phòng đồng ra lo. Là Cơ Quóc-Gia được
phòng lên quan-tài trong khi đã a đám. **Đây là nghi-lễ chôn-cốt của chính-phòng dành cho người
người chết có công đánh trận hay tử-nạn trong khi phục-vụ quóc-gia.**
Ngoài ra, là của của quóc-gia còn được kéo lên nhà chôn cất ở khắp nơi trong nước, gọi là c
rũ hay c tang. Đây là biu-hiệu để tang người quá-c đã có công với dân-t.

Có đám ma làm theo nghi-lễ tôn-giáo hay phong-tục cổ-truyền để tôn-vinh người chết vì
công-lao của họ với đời pháp và dân-t.

Có đám ma được tổ-chức linh-đình và trợng-th do dân-chúng và các đoàn-th đồng ra tổ-chức
để tỏ lòng nhớ ơn người chết đã vì họ mà hy-sinh, và luôn thờ để biu-dòng ng thờ-lễ cấp n-đ
nhà c m quy n đồng ng-th đã gây ra cái chết này.

Có những đám ma rớt linh-đình do thân-nhân, bng-hu, và những người m n-m tổ-chức dành
cho nhà báo, kch-sĩ, ca-sĩ, nhà thơ, nhà văn, h a-sĩ, cu-th, võ-sĩ, và nhà giáo, v.v. Trong
đám ma này người ta để điu-văn (bài văn để trong đám tang để tỏ lòng nhớ ơn và

Còn Thăm-Nom & Săn-Sóc Nhau Lúc Còn Sống

Tác Giả: Kh&i-Chính Phạm Kim-Th&
Thứ Tư: 26 Tháng 11 Năm 2008 02:00

tháng-tiác ngái quá-cá) phát-biáu nháng ká-niám đã có vái ngái chết, và nói lên nháng công-đác cáa ngái quá-cá trong lúc còn sinh-tián, v.v.

Sau đám ma, ngái ta còn tá-chác các buái cáu-nguyán và các buái táng-niám đá vinh-danh công-đác ngái quá-cá cho mái ngái láy đó làm gáng.

Có nháng đám ma cáa loái ngái giáu có đá khoe cáa, khoe danh, khoe sang vì quen biát các ông to bà lán, và đá dá-dàng cho con cháu sinh sáng và làm ăn sau này.

III. Tái Sao Ngái Ta Hay Tá Ra Quan-Tâm và Ân-Cán Đái Vái Mát Ngái Khi Há Sáp Chát và Sau Khi Há Chát Hán Lúc Còn Sáng.

Tháng thì vào đáp Tát, lúc năm cùng tháng tán, ngái ta hay ráng-láng vái nhau. Há bá đi các đá-biát (different) cùng các xích-mích đã có đá cùng nhau tá-chác Tát đá đón máng xuân và hy-váng mát táng-lai tá-đáp hán trong năm mái. Cũng trong chiáu-háng này, khi biát tin thân-nhân và bán-bè háp-hái hay đã qua đái mà trác đó có khi cá háng năm cháng bao giá há liên-lác vái nhau, ngái ta nghĩ ráng lúc này há nên bá ra chút thì-giá đá đán thăm ngái háp-hái, nhìn mát ngái chết mát lán chát, hay gái đáng đôi lái chia buán trên báo-chí đá chuác lái thái-đá lánh-nhát trác kia. **Đây là mát cá-chá đáp, biát ăán-năán hái-cái, và đá-láng nháng ý-nghĩa cháng có bao nhiêu vì lúc sáng đã cháng ra gì thì còn ká chi khi đã chết.**

Có tráng-háp ngái ta đi phúng-điáu là đá tráng vì trác đây ngái mà nay qua đái hay bà con cáa ngái này đã đi phúng-điáu thân-nhân cáa há. Trong mát sá tráng-háp khác, có nháng ngái cùng làm chung mát sá hay á cùng mát nái vái nhau; khi á cá-quan hay hàng-xóm có ngái qua-đái, bán-bè và ngái hàng-xóm rá há đi phúng-điáu thì há đi, chá cháa chác há thác-sá muán đi. **Danh-sách nháng ngái đáng trong mác tin phân-áu cũng váy; có nhiáu tráng-háp, bán-bè hay tòa-soán táng mình chái thân vái ngái quá-cá nên há tá-đáng thêm tên mình vào.**

Mát sá ngái đã đái-đái tá-hái vái bán-bè, há táng ráng nói vài lái an-ái vái ngái háp-hái coi nhá chuác lái cá mát thái-gian dài không mát lán thăm viáng hái-han. Há đán phúng-điáu và chia buán vái tang-quyán chá là tá thián-chí làm lành và gát-ráa sá lánh-nhát hay hiám-khích vái gia-đình ngái quá-cá trác đây. Đây cũng là mát viác tát nháng cháa đá.

Có nhi&u tr&ng-h&p, con cái t&-b&c v&i cha m& và đ&i v&i cha m& không ra gì, nh&ng khi cha m& s&p qua đ&i, h& qu&ây-qu&n bên gi&ng b&nh lúc cha m& h&p-h&i đ& t& ra mình lo-l&ng và th&ng-ti&c cha m& m&t cách t&-nhiên phát-sinh t& đ&áy lòng. Ngoài ra, h& còn qu&ây-qu&n bên gi&ng b&nh lúc cha m& h&p-h&i v&i m&c-đích đ& xem cha m& có đ&n-dò (tr&i) cho mình ti&n c&a gì không.

Nh&ng ng&i con có hi&u th&ng t&-ch&c đ&ám ma cho cha m& r&t linh-đ&nh c&t đ& t& lòng hi&u-kính m&t cách chân-t&nh. Nh&ng cũng có tr&ng-h&p, các con làm đ&ám tang cho cha m& m&t cách linh-đ&nh đ& g&t-r&a s& b&c-b&o c&a h& đ&i v&i cha m& tr&c đ&ây.

Đ&i v&i nh&ng ng&i đ&n ph&ng-đ&i u, có nhi&u tr&ng-h&p ng&i ta đ&n ph&ng-đ&i u chia bu&n v&i t&m-l&ng thành. Thái-đ& c&a h& nói lên t&m-l&ng s&n-s&ng gi&p-đ& cho tang-gia b&t-c& lúc nào và b&t-c& cái gì khi c&n đ&n. Đ&i v&n có nh&ng ng&i t&t th&c-s& và vô v&-l&i. Có ng&i đ&n ph&ng-đ&i u vì h& đ& t&ng ng&ng-m& và tôn-kính ng&i quá-c& mà không có đ&p nào đ&c g&p t&n m&t hay nói tr&c-ti&p đ&c m&t l&i trong lúc ng&i &y còn s&ng.**Có tr&ng-h&p, ng&i ta thân nhau nh&ng l&i liên-l&c nên khi nghe tin nhau b& b&nh hay qua đ&i h& đ& c&-g&ng đ&n an-&i hay chia bu&n.**

M&t s& ng&i thân nhau, h& không đ& ý đ&n nhau khi còn s&ng và cho đ&ây là s& bình-th&ng. Tr&ng-h&p này cũng gi&ng nh& ng&i có t&-do s&n r&i thì không th&y t&-do là quan-tr&ng. Đ&n khi m&t t&-do, h& m&i th&y t&-do là quý.**Đ&i v&i m&i ngón tay c&a ta, khi bình-th&ng ta không th&y ngón nào là ngón quan-tr&ng. N&u vì lý-do gì mà b& c&t đi m&t ngón, ta m&i th&y thi&u-th&n và b&t-ti&n nh& th& nào.** Chính vì lý-do này ng&i ta m&i ân-c&n thăm nhau khi b& b&nh, hay th&ng-ti&c nhau vô-cùng khi đ& m&t nhau.

Nói chung, đ&ám ma có linh-đ&nh hay không, l& c&u-siêu có l&n hay không, và ph&n m& có to và đ&p-đ& hay không, t&t-c& đ&u dành cho ng&i s&ng và đ&u làm r&ng-r& cho ng&i còn s&ng. Ch&t là h&t. Sau này có mâm cao c& đ&y hay không cũng ch& là dành cho ng&i s&ng.**Vi&c đ&i-đ&i v&i nhau khi còn s&ng m&i là quan-trong. C&n đ&m-b&c th&ng-yêu và săn-sóc nhau lúc s&ng ch& đ&ng đ& đ&n khi thân-nhân hay b&ng-h&u ch&t m&i t& lòng th&ng-ti&c.**

Nhi&u ng&i tin r&ng c&n t&ng-ni&m Ph&t A-Di-Đ& đ& c&u xin v&ng-sanh (qua ki&p tr&n-gian) v&

cõi Tây-Ph&#&ng C&#c-L&#c. Th&#t ra Cõi Tây-Ph&#&ng C&#c-L&#c đã &#t&#i trong lòng mình. Không có đ&#t Ph&#t&# đầu bên ngoài. Lúc T&# Hu&#-Năng đã đ&#y : ‘K&# mê-mu&#i thì ni&#m Ph&#t c&#u vãng-sanh v&# cõi bên kia, ng&#&i t&#nh-ng&# ch&# làm cho tâm mình đ&#&c thanh-t&#nh. Ng&#&i phạm-phu không hi&#u rõ tánh Ph&#t c&#a mình, ch&#ng bi&#t r&#ng T&#nh-Th&# hay T&#nh-Đ&#, t&#c là đ&#t Ph&#t, đã có s&#n n&#i tâm mình và ngay t&#i n&#i mình đang &#, nên c&# lo c&#u Đông nguy&#n Tây. Còn ng&#&i đã giác-ng&# r&#i thì bi&#t r&#ng đâu đâu cũng là T&#nh-Th&#, t&#c là ch&# nào cũng có Ph&#t&# đó c&#’**Con ng&#&i khi còn s&#ng nên gi&# tâm mình cho thanh-t&#nh đ&# bi&#t b&#n-tâm nh&#n rõ b&#n-tánh thì s&# giác-ng&# thành Ph&#t, ch&#ng c&#n ph&#i c&#u vãng-sanh làm gì vì lòng ta là đ&#t c&#a Ph&#t r&#i.**

Hãy trân-tr&#ng th&#i-gian đ&#&c s&#ng g&#n nhau, hãy tu-tâm đ&#&ng-tánh khi mình còn s&#ng ch&# đ&#ng c&#u vãng-sanh v&# ‘cõi Tây Ph&#&ng C&#c L&#c’.

IV. Quan-Ni&#m C&#a M&#t S&# Ng&#&i V&# Vi&#c Ma-Chay

Chính vì th&#y s&# phi&#n-hà khi thân-nhân ph&#i t&#-ch&#c đ&#m ma mà r&#t nhi&#u ng&#&i khi s&#p ch&#t h&# đã tr&#i l&#i là không nên làm đ&#m ma linh-đ&#nh, mi&#n phúng-đ&#u, mi&#n thăm-vi&#ng. H&# không mu&#n làm phi&#n ai và ch&# yêu-c&#u thân-nhân làm đ&#m ma th&#t đ&#n-gi&#n mà thôi.

M&#t s&# ng&#&i thì chú-tr&#ng vào vi&#c ăn-&# t&#t v&#i nhau lúc còn s&#ng, s&#n-sàng giúp-đ&# nhau, và s&#n-sàng lo s&#ng ch&#t cho nhau trong m&#i hoàn-c&#nh. **S&#ng sao cho tình-nghĩa v&#n-toàn đ&# khi không còn có nhau n&#a, h&# không có gì ph&#i h&#i-ti&#c.**

Đ&#m ma l&#n nh&# không thành v&#n-đ&# n&#a. Phúng-đ&#u hay không cũng v&#y. H&# không vì ng&#&i đã ch&#t mà làm phi&#n-hà ng&#&i khác hay đ&# cho ng&#&i ta ki&#m ăn trên xác ch&#t c&#a mình. M&#t s&# ng&#&i khác t&# lo tr&#&c cho cái ch&#t c&#a mình đ&# khi n&#m xu&#ng h&# không làm phi&#n ng&#&i nhà.

Có nh&#ng ng&#&i, vì l&#i-ích chung c&#a nhân-lo&#i, h&# đã ký gi&#y hi&#n thân-xác mình sau khi ch&#t cho các c&#-quan nghiên-c&#u đ&# làm ph&#&ng-ti&#n cho sinh-viên tr&#ng thu&#c h&#c-h&#i. Ma-chay trong tr&#ng-h&#p này không thành v&#n-đ&# n&#a. Không còn ph&#i s&# c&#nh ‘ma ch&# c&#&i trách’. Đây là m&#t hành-đ&#ng th&#t là cao-th&#&ng và v&#-tha. Th&#t đáng đ&#&c thán-ph&#c! Có nh&#ng ng&#&i th&#c-t&# h&#n đã làm đ&#u-v&#n cho cha m&#, v&# ch&#ng, hay b&#n-bè ngay khi nh&#ng ng&#&i này còn s&#ng (sinh-đ&#u). **Làm ‘sinh-đ&#u’ ki&#u này th&#t là có ý-nghĩa vì khi còn s&#ng mà đ&#&c nghe thân-nhân hay b&#ng-h&#u khóc mình, ta m&#i th&#y c&#m-đ&#ng và thú-v&# vô-cùng.**

Có nh&#ng nhà th&# đã làm đ&#u-v&#n khóc v&# lúc v&# còn đang chung s&#ng v&#i mình. Sau khi nghe bài sinh-đ&#u, có bà đã khóc mùi-m&#n vì sung-s&#ng. Th&#t là c&#m-đ&#ng m&#t cách chân-thành

Cần Thăm-Nom & Săn-Sóc Nhau Lúc Còn Sống

Tác Giả: Kh&i-Chính Phạm Kim-Th&
Thứ Tư, 26 Tháng 11 Năm 2008 02:00

đây ý-nghĩa và tuyát-väi.

V. Kết-Luän

Näu khi chúng ta còn sống mà không thăm-nom và săn-sóc nhau thì nhäng hành-đäng làm ma-chay (lä täng-täng ngä i chät) cho linh-đänh, phäng-đäu, và phân-äu dành cho nhau khi có ngä i qua đäi, tuy có cän-thä t, nhäng vän mang tính-cäch läa-däi ngä i và läa-däi chính bän-thän ta, nó không có mät chút ý-nghĩa nào cä.

Häy thăm-nom, săn-sóc, và giúp-đä nhau lúc còn sống mäi thät là có ý-nghĩa và häu-íäch. Có nhä thä thì viäc làm ma-chay, phäng-đäu, và phân-äu mäi có ý-nghĩa. Chät là hät.**Ta nên nhäng tät-cä nhäng gäi ngä i sống làm cho thân-nhän hay bän-bä đã qua đäi chä vì nhäng ngä i còn sống và giúp cho nhäng ngä i sống yên lòng mà thôi.**

Tuy-nhiên, ta vän phäi làm đäm tang cho ngä i qua đäi, nhäng chä nên làm giän-tiän và làm nhäng gäi cän-thä t mà thôi.